

Lapsen erikoisasema

Ensimmäisessä onnettomuudessa kahdeksanvuotias lapsi jäi ajorataa ylittäessään auton alle, toisessa kymmenvuotias. Lapset nauttivat liikenteessä arvaamattomille tekijöille kuuluvaa erikoisasemaa. Kuinka pitkälle se ulottuu?

OLAVI LEMPINEN
ANTTI NIKUNEN, piirros

Vahvan pääsäännön mukaan jokaisella tiekäyttäjällä on oikeus luottaa siihen, että toiset tienkäyttäjät toimivat liikenteessä voimassa olevien lain velvoitteiden mukaisesti (ks. KKO ratkaisi TM 16/2011 ja 19/2011). Tähän ovat kuitenkin poikkeuksena niin sanotut liikenteen arvaamattomat tekijät. Muiden tienkäyttäjien pitää varautua näiden arvaamattomien tekijöiden suhteen myös siihen, että toiminta on lainsäädännön vastaista.

Liikenteen arvaamattomiin tekijöihin katsotaan kuuluvaksi lapset, vanhukset, vammaiset ja muut, joilla on ilmeisiä vaikeuksia selvittää turvallisesti liikenteessä.

Jossain kulkee kuitenkin raja,

jonka jälkeen liikenteen arvaamattoman tekijän toiminta on ollut sellaista, että tämän erityisasemaa ei enää huomioida. Kysymys on tällöin tilanteesta, johon ”huolellisen miehen” tavoin toimivakaan vastapuoli ei ole enää pystynyt varautumaan.

Tätä rajaa joutui korkein oikeus pohtimaan kahdessa päätöksessään. Ne vaikuttavat hyvin samantilaisilta, mutta niistä löytyy kuitenkin eräs merkittävä ero.

Auto osui pieneen tyttöön

Onnettomuus tapahtui taajamassa pimeänä aikana, katuvalaistulla alueella. Oli joulukuinen ilta ja nolakeli. Ajoradan pintaa peitti musta jää.

Kahdeksanvuotiaat **Aki** ja **Iiro** (nimet vaihdettu) touhusivat omia leikkejään kadun reunassa. Toisella puolella katua oleva **Minna** päätti mennä poikien luo. Hän oli käynyt viisi minuuttia aikaisemmin vaihtamassa vaatteita. Uusissa ei ollut heijastimia.

Kahdeksanvuotias tyttönen lähti juoksemaan ja ehti vielä kuulla viereistään siskonsa varoitushuudon. Sitten auton oikeanpuoleinen etukulma osui tyttöön.

Autoa kuljettanut **Jyrki** survaisi välittömästi jarrupoljinta, mutta se oli myöhäistä. Auto liukui vetisellä, vailla soraa olevalla ajoradalla renkaat lukossa 33 metrin matkan ennen pysähtymistään.

Jyrki kertoi havainneensa juok-

← **KIRSIÄ** kohdannut onnettomuus tapahtui päivänvalossa. Kymmenvuotiaat tytöt leikkivät pihasta tulevan väylän ja tien liittymäkohdassa. Se oli vaarallinen paikka.

sevan tytön vasta törmäyksen tapahduttua. Minna tuli ajoradalle Jyrkin kulkusuunnasta katsottuna vasemmalta. Paikalla ei ollut suojatietä.

Jyrkiä kuulusteltiin syylliseksi epäilytnä. Hän kiisti toimineensa lain vastaisesti: ”Jalankulkijan tielle tulo tapahtui niin yllättäen, etten osannut millään siihen ennakolta varautua”. Syyttäjä oli samaa mieltä ja teki syyttämättäjäätämispäätöksen.

Arvaamattomat tekijät

Syyttämättäjäätämispäätös ei tyydyttänyt Minnan vanhempia. He veivät asian alioikeuteen. Siellä käsitellyä painottui sen seikan selvittämiseen, olisiko Jyrkin huolellisen miehen tavoin toimiessaan pitänyt havaita kadun varrella olleet lapset. Huomattavasti vähemmälle jäi tieliikennelain 44 §, jossa määritellään jalankulkijaa koskeva ajoradan ylitäytys: ”Jalankulkijan on noudatettava sitä varovaisuutta, jota lähestyvän ajoneuvon etäisyys ja nopeus edellyttävät”.

Painotukseen oli looginen syy. Ajoneuvon kuljettajan on annettava esteetön kulku jalankulkijalle, joka käyttää suojatietä, ei muualla ajorataa ylittävälle.

Minna oli varmuudella laiminlyönyt TLL 44 §:n jalankulkijaa koskevan velvoitteen juostessaan ajoradalle, siitä ei kannattanut oikeudessa kiistellä. Oleellista oli keskittyä tieliikennelainsäädännön ennalta-arvattavuussäännösten soveltamiseen tässä tapauksessa.

Kahdeksanvuotias Minna kuu-

lui kiistatta liikenteen arvaamattomiin tekijöihin.

Ei voinut havaita

Ajoneuvon kuljettajan pitää tiettyyn rajaan saakka ottaa huomioon, että liikenteen arvaamaton tekijä voi toimia lainsäädännön vastaisesti esimerkiksi jalankulkijana ajorataa ylittäessään.

Minnan asianajaja pyrki osoittamaan, että Jyrki ei ollut huomionnut liikenteen arvaamatonta tekijää, vaikka hänen olisi pitänyt.

Jyrkin asianajaja puolestaan keskittyi todistelemaan, että hänen päämiehensä ei huomionnut liikenteen arvaamattoman tekijän - lapsen - käyttäytymistä siksi, että ei voinut havaita tällaisen olemassa olemista.

Alioikeus oli Jyrkin asianajajan kanssa samaa mieltä ja hylkäsi syytteen. Seuraavaksi asiaa käsiteltiin hovioikeudessa. Se yhtyi alioikeuden näkemykseen Jyrkin syyttömyydestä.

Jos Minna olisi ollut aikuinen ihminen, hänen syyllisyydestään ja Jyrkin syyttömyydestä ei olisi ollut mitään epäselvyyttä.

Korkein oikeus myönsi valituslun.

Näin se perusteltiin

Jyrki kertoi ensin käyttäneensä noin 50 km/h nopeutta, mutta muutti sen myöhemmin nopeudeksi noin 30 km/h. Jarrutusjäljen pituus 33 metriä puolsi jälkimmäistä lukemaa. Hänen ei todettu käyttäneen liian suurta tilannenopeutta.

Korkein oikeus aloitti perustelunsa: ”Liikennevahinko on tapahtunut pimeän aikana valaistulla jaisella kadulla risteyksessä, jossa ei ollut suojatietä. Minna, jolla ei ollut asusteissaan heijastinta, on juossut ajoradalle Jyrkin kulkusuuntaan nähdessä vasemmalta. Jyrki on käyttänyt ajon aikana lähivaloja”.

Perusteluosa päättyy toteamukseen: ”Tilanne on ollut Jyrkille ennalta arvaamaton”.

Ja itse päätös (KKO 1989:90, antopäivä 28.8.1989, diarinumero R 87/57) kuului: ”Hovioikeuden päätöksen lopputulosta ei muuteta”.

Jyrkin ei siis todettu olleen vastuussa onnettomuudesta, koska hänellä ei ollut mahdollisuutta havaita Minnaa ennen törmäystä.

Vaikka kahdeksanvuotias Minna kuului liikenteen arvaamattomiin tekijöihin, sitä ei otettu tässä tapauksessa huomioon. Autoa kuljettanut Jyrki ei voinut ennakoita Min-

nan toimintaa eikä näin ollen varautua siihen.

Kirsiä kohdannut onnettomuus

Kymmenvuotiaan **Kirsin** auton alle jääminen oli jossain määrin samanlainen, mutta tietyiltä osin erilainen. Kirsiäkin kohdannut onnettomuus tapahtui jaisella tiellä, mutta se sattui valoisana aikana ja taa-jaman ulkopuolella nopeusrajoitusalueella 80 km/h.

Kirsi, **Eeva ja Piia** leikkivät maantien ja talosta tulevan ajoväylän liittymässä. Leikkiin kuului yhdessä vaiheessa ylittää tie. Kun Kirsin vuoro tuli, hän lähti pihatieltä riva-kasti liikkeelle, mutta joutui pysähtymään havaitessaan oikealta tulevan auton. Kirsi odotti hetken. Sitten auto sivuutti paikan. Välittömästi tämän jälkeen tapahtui kohtalokas virhe. Kirsi lähti ylittämään ajorataa, mutta unohti sitä ennen vilkaista vasemmalle.

Sieltä tulleen **Erkin** henkilöauto vei Kirsiä 28 metriä mukanaan, kunnes tämä putosi tien oikeaan reunaan. Kirsi loukkaantui hengenvaarallisesti. Hän ei muista tapahtumasta mitään.

Autoa ajaneen Erkin mielestä Kirsi oli yksin syyllinen onnettomuuteen lähtiessään ylittämään tietä edellä kerrotulla tavalla. Syyttäjä arvioi tilanteen tosin. Erkki oli syyllistynyt liikenteen vaarantamiseen ja ruumiinvamman tuottamiseen.

Syyte hylätään alioikeudessa

Paikkaa autolla toisesta suunnasta lähestynyt todistaja kertoi havainneensa tiellä leikkivät tytöt 300-400 metrin päästä. Erkki sitä vastoin kertoi nähneensä heidät noin

30 metrin etäisyydeltä ja hiljentäneensä heti nopeuttaan, mutta ei osannut aavistaa, että Kirsi lähtee ylittämään tietä.

Alioikeus hylkäsi Erkkiä vastaan ajatun syytteen. Seuraavaksi asiaa käsitelti hovioikeus. Se muutti alioikeuden ratkaisua ja tuomitsi Erkin liikenteen vaarantamisesta ja ruumiinvamman tuottamuksesta.

Korkein oikeus myönsi valituslun. Se perusteli päätöstään (KKO 1989:88, antopäivä 25.8.1989, diarinumero R-89/72) seuraavasti: ”Erkki on havainnut Kirsin juoksevan tietä kohden ja sen reunaan pysähtyttyään katsovan oikealle, josta oli lähestymässä henkilöauto. Tällöin Erkki on myös todennut, että kyseessä on lapsi ja että tämä ei ollut katsonut Erkin kuljetaman auton suuntaan. Kun Erkki on näissä olosuhteissa laiminlyönyt vähentää nopeuttaan niin, että hän olisi voinut päälle ajon estämiseksi pysäyttää autonsa tai heittää lapsen huomion esimerkiksi äänimerkin antamalla, hän on laiminlyönyt tieliikennelain 30 § 2 momentissa kuljettajalle asetetun velvollisuuden noudattaa erityistä varovaisuutta lähestyessään lapsia ja näin varomattomuudesta rikkonut tieliikennelakia siten, että hänen menettelynsä on ollut omiaan aiheuttamaan vaaraa liikenneturvallisuudelle”.

KKO ei muuttanut HO:n päätöstä. Erkki tuomittiin liikenteen vaarantamisesta ja ruumiinvamman tuottamuksesta. Kirsi kuului lapsena liikenteen arvaamattomiin tekijöihin. Erkki ei ollut ymmärtänyt autoilijoille säädettyä erityisvastuuta varautua myös lainsäädännön vastaiseen toimintaan. **TM**

■ **MINNAA** ja Kirsiä kohdanneet onnettomuudet eroavat merkittävästi yhdessä asiassa. Minnan tapauksessa autoa kuljettaneella Jyrkillä ei katsottu olleen mahdollisuutta havaita liikenteen arvaamattoman tekijän olemassaoloa etukäteen. Kirsin tapauksessa oli, mutta Erkki ei reagoinut asiaan.

Minnan asusteista puuttuivat heijastimet. Olisiko autoa ajanut Jyrki huominnut, jos Minnalla olisi ollut heijastimet? Ja olisivatko ne estäneet koko onnettomuuden?

Kirsin auton alle jäämisessä mainitaan tuomitsevan päätöksen perusteluosassa muun muassa se, että Erkki ei käyttänyt äänimerkkiä. Sen käyttö olisikin voinut estää kohtalokkaan onnettomuuden.

Oleellista on kuitenkin ymmärtää ajoneuvon kuljettajan erilaisen vastuun liikenteen arvaamattomien tekijöiden suhteen. Tiettyyn rajaan saakka pitää varautua myös heidän lainsäädännön vastaiseen toimintaansa – toisin kuin tavanomaisten liikenteessä liikkuvien suhteen.

Vanha viisaus pitää sisällään myös juridisen totuuden: lapsi on liikkuva varoitusmerkki.